

THORILD, THOMAS
PHILIPSON, LORENS MÜNTER

**Rätt, eller Alla samhällens eviga lag. Utur
herr Thorilds handskrifter utgifvet af L.M.
Philipson. =Stockholm. 1-4. 1794-95=.**

Stockholm
1794

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

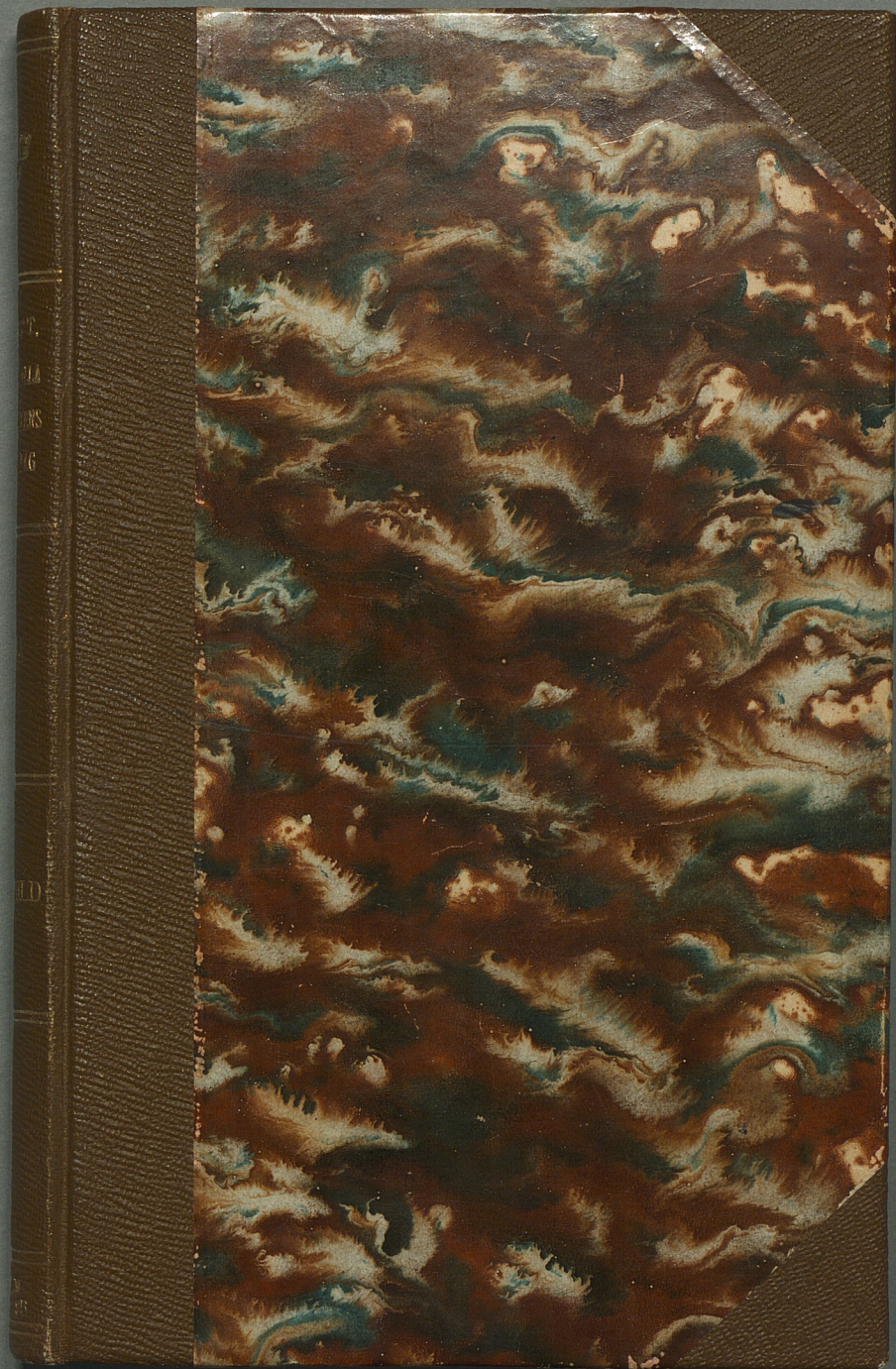
- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

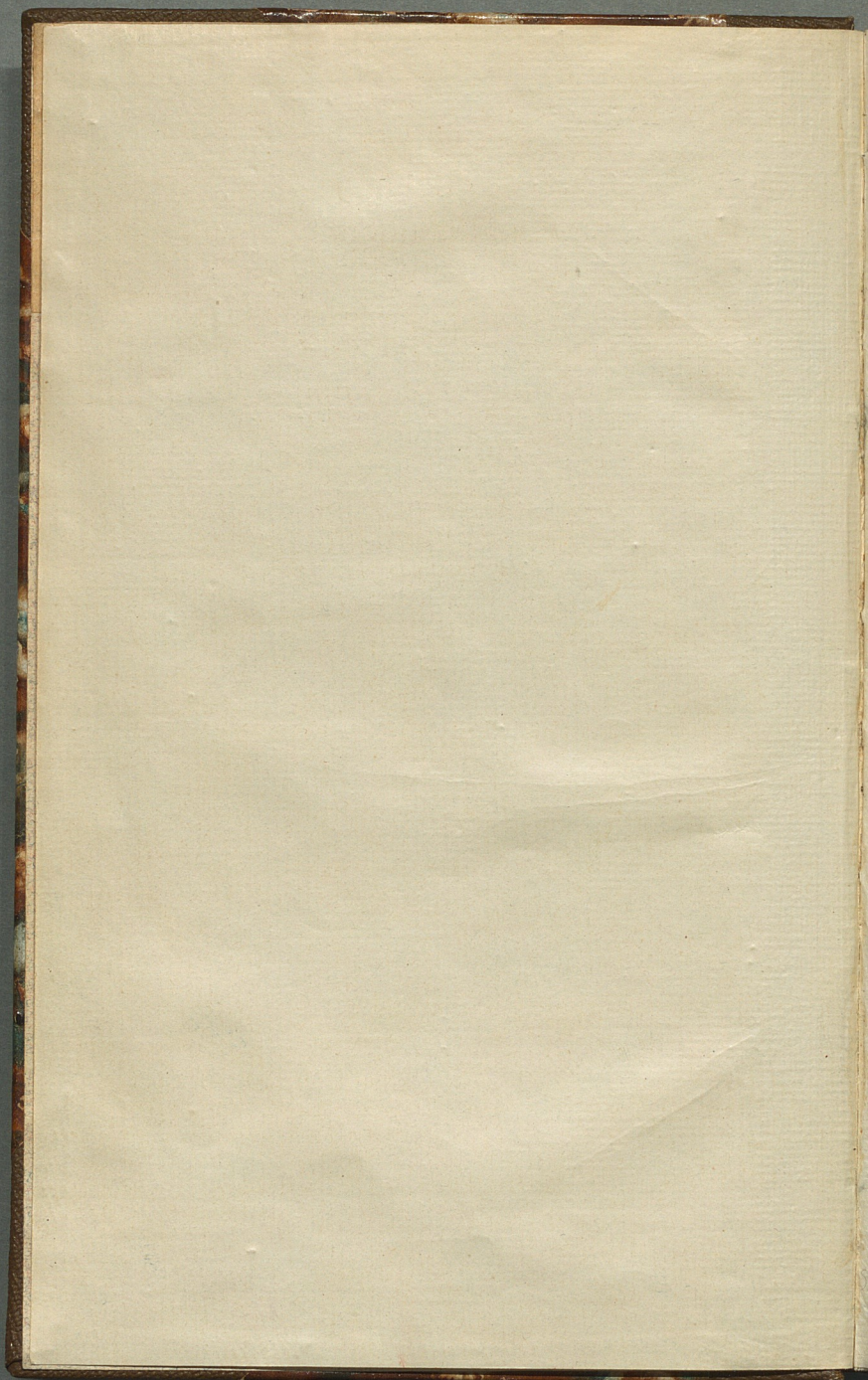
Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

RÄTT,
eller
Alla Samhällens
eviga Lag.

D. 1.

Wilia eller Wold är icke Landzrätt.
DOM. R. 16.

Utur Herr THORILDS Handskrifter
utgifvet
af
L. M. PHILIPSON.

STOCKHOLM,
Tryckt hos HENRIK ANDERSSON NORDSTRÖM,
1794

Tänka Fritt, är Stort; Men tänka rätt,
är Större.

Innehåll.

I Cap. BESTÅND och SÅKERHET.

II Cap. VILLIE och VÅLD.

III Cap. RÅTT och LAG.

IV Cap. LIFVETS RÅTT eller FRÏHE-
TEN.

V Cap. FÖRSTÅNDETS RÅTT eller
SANNINGEN.

VI Cap. DYGDENS RÅTT eller FÖR-
TJENSTEN.

VII Cap. REGERING.

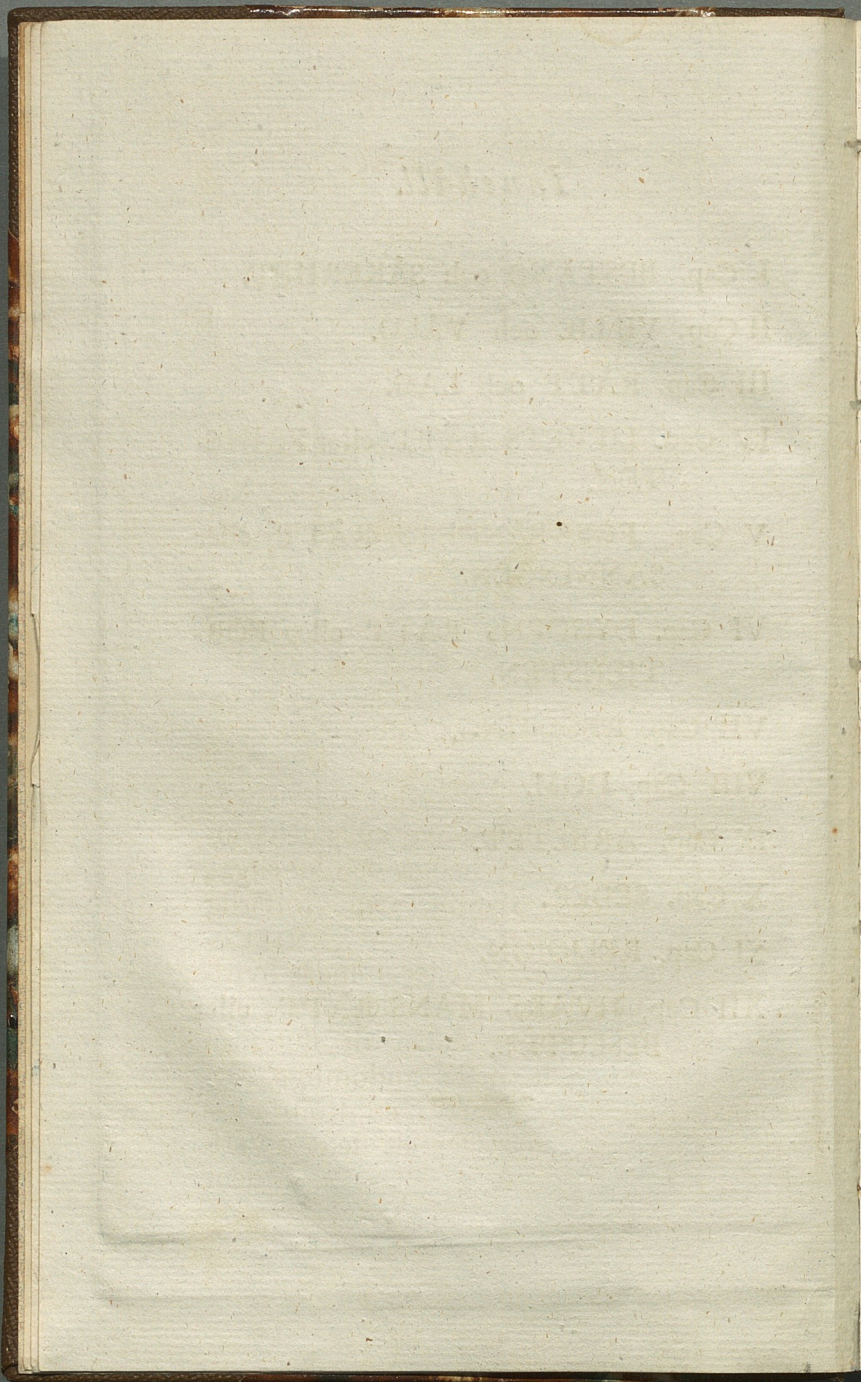
VIII Cap. DOM.

IX Cap. ARBETET.

X Cap. SEDER.

XI Cap. RELIGION.

XII Cap. HVAR'S MANS RÅTT, eller
BESLUTET.

1 Cap.

BESTÅND och SÄKERHET.

När man i Verldens Historia ser alla de Omhvälsningar af Gudadyrkan och Regeringsfätt, af Seder och Bruk, af tusendtals Lagar och Inrättningar, som hvart och et SAMHÄLLE undergådt, och alt fort hotas med at undergå; dernåst alla de vigtiga och stora Förbund NATIONER imellan, ja alla de omäteliga och glåfsande Herradömen, som upstigit til Verldens skräck för at skingras såsom härliga Luftsken; ånteligen alla de Religioner, Secter och visse Hufvudens envälden, alla de Meningar både heliga och oheliga, som genom en osynlig men förfärlig kraft, så ofta liksom vråkt MÄNNISKO-SLÄGTET i en större eller mindre hvirvel af urfinnigt hat, af buller och våld, af blod och lågor, fastån til slut man med häpnad sedt dessa gudomliga Meningar vara några tyner i en dröm —

När, säger jag, man ser alt detta i Ver-

dens Historia — så kan man icke tvifla, at där ju måste vara något visst färdeles Stort, som Människan i alla tilstånd ouphörligt eftersträfvar, men ock, såsom det synes, ouphörligt **MISSFÖRSTÅR**.

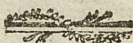
Detta alltid Stora för Människan är det **RÄTTA** til des Lycksalighet. Hvilket det Rätta här på jorden, enligt denna betraktelse, liknar aldeles det där gamla Babels Torn, hvarpå man hade kunnat bygga til evig tid, men som genast i sin början gaf anledning til en *allmän Förbistring*.

Ty denna **OMHVÄLFNING** i Mänsklig styrelse: *från* en vild Frihet *til* en Republik, *til* Aristokratie, *til* en Monarchie, *til* Tyranni — och genom et länge quåfadt, ånteligen utbrytande, ytterst våldsam hat, åter *til* den första vilda Friheten: denna **OMHVÄLFNING**, utgör den icke alla Samhällens Öde?

Derföre också mången slug karl trodt, at Omhvälfning, det är, **OSÅKERHET** och **OBESTÅND**, vore just Mänsklighetens Plan och egenteliga Ordning, hvarvid en och annan Präst med förträffelig klokhet tillagt, at *här* borde Människan
lik som

likfom i et gudomligt mörker famla och erfara all irring och all vidrighet, för at en gång *dår* i en annan verld med dubdelt lyksalig klarhet se det Rätta, och at derföre i allmänhet detta Lifvet vore en Gåta hvarpå Evigheten är en uplösning.

Men, för at hålla Ofs vid det uppenbara och naturliga, så skulle jag också verkligen instämma i denna hårda dom öfver Verlden, och riktigt tro, at des rätta Historia vore: *Et ständigt uprasande af nya, och åternedstörtande af gamla Dårskaper och Tyrannier*: Om jag icke tillika hade sedt — at all Sanning är OFÖRÄNDERLIG, såsom ock det Rätta aldrig är mer än ET; at ingen Omhvälfning annars sker i Naturen *emot* utan alltid *enligt* des Rätt och Lag, ja enligt en och densamma förtgående Ordning af des Lif; at Mänskligheten sjelf, som i alla möjliga Regeringar varit olycklig, äfven i alla möjliga Regeringar varit *lycklig*; Hvarutaf är klart, at en Princip för des Lyksalighet måste vara stadgad af Gud, väl mera dold och djup, men ock mera oföränderlig, än alla Regerings Arter och Former äro, och hvilken Princip alle Store Män och alle Gode Regenter, om

icke af et klart Förstånd, dock af en slags gudomlig ahning, hafva följt.

Denne Princip är det RÄTTA. Hvarvid likväl med största rätt denna aldrastörsta fråga upstår: *Kan människoförstånd någonsin finna det evigt RÄTTA?* och måste vi icke alltid hjälpa oss med de Bästa Människors viljor och likliga tycken; hvaremot dels stridande viljor och tycken, dels *bättre* viljor och *likligare* tycken, alt fort kunna upstiga, och således göra den ständiga Omhvälfning som synes vara Mänklighetens Öde?

Visst och sant är det, at i det omäteliga chaos af lagar och ordningar, som Verldens Historia för Oss framställer, ingen Fråga kan synes vara mer skarpsinnig än denna. Och den skulle vara lika så förståndig som skarpsinnig, Om på Jorden aldrig hade upstigit något enda system af *evigvarande* Sanning och Rätt-
het.

Men nu hafve vi, til vår lycka, icke *et*, utan flera, sådana systemer: det är, VETENSKAPERNA: som i detta almånna mörker lysa fram, göra omkring sig en dager för Mänkligheten, och gifva det
det

~~_____~~

det Hopp, at om Vi för få många, få
aflägsna, få svåra och höga saker, hafve
kunnat finna det evigt Sanna, det evigt
Rätta, och *Oföränderliga* Lagar — så
måste Vi ock kunna det samma för något
ofs så nära intil varande, för något så
naturligt at se och erfara, som VÅR E-
GEN LYKSALIGHET.

Och af detta stora skål, Mine Läsare,
har jag sökt, i likhet med Vetenskaper-
nas VISSHET, hvad det kunde vara
som borde kallas *Mänsklighetens eviga*
Principer? och efter lång upmärksamhet
har jag funnit at det är: *det Sanna, det*
Rätta, det Stora, det Sköna. På detta
Sått: at det SANNA är det samma som
det *Verkelige*, hvilket man genast ser at
det icke annat kan än vara Vår högsta
Princip och i aldrasträngaste mening al-
le Lagars Lag. Men just derföre kan man
icke med förnuft handla, utan detta San-
na: och denna *enlighet* med det Sanna,
med det *Verkelige*, med Sakernas natur,
är det RÅTTA. Annat än det Rätta,
borde icke kallas *Godt*: hvilket allmänna
ord, genom et lika almänt oförstånd,
dock har blifvit det måst ovisså på Jor-
den. Och härmed skulle *Mänsklighetens*
A 5 Prin-

Principer vara faststälde, då nödvändigt det Sanna innefattar alt Theoretiskt, och det Rätta alt Practiskt: Om icke erfarenheten visade, at Det, som naturligen och outhörligt sätter Människan i verksamhet och rörelse, är icke det *Goda*, utan altid något *Bättre*, det är, enligt ågta ewigvarande sanning, en högre grad af det Rätta: hvilket det högre Rätta, eller det i sanning *Bättre*, svarar proportionalt emot det Vi kalle ådelt, förträffeligt, eller aldrakorrtaft **STORT**. Och et sådant Stort, ehvar det framställes såsom et föremål, utgör icke allena den moraliska och egenteligen *månskliga*, utan ock i allmänhet den oföränderliga och altid sanna **SKÖNHETEN**.

Desse äro Samhälls-Verldens fyra Elementer: hvarutaf all Månsklig Lag, Ordning och Lyksalighet upstå. Men för at undgå en altför hög filosofisk förklaring af denna Lära, skall jag i denna Afhandling föreställa Månsklighetens Principer endast *practiskt*, och således egenteligen tala om det **RÄTTA**.

Vi skole då först se, huruvida **BESTÅND** och **SÄKERHET** äro för Månsklig.

skligheten grundade i Naturen? Hvilket
är målet för denna bok.

Men, emedan Människor, såsom är
visadt, alltid irrat om det evigt Rätta,
men dock alltid måste hafva något til
Princip, så står ock alltid det *Falska* ge-
nast för våra ögon i stället för det *San-*
na. Detta *Falska* måste vi, ty vi kunne
icke annat, *först* se. Och vi hafve icke
nödigt at gå långt tillbaka uti Historien
om Mänsklighetens största Villfarelser el-
ler om des *Obeständs- och Osäkerhets-*
Principer: ty des nyaste Irringar äro al-
deles desamme som de äldste, och haf-
va äfven den aldrastörsta Märkvärdighet.
De äro:

FRIHET, JÄMNLIKHET, CONTRACT
och ALLMÅN VILLIE.

Det högsta *Profvet* på en ägta Prin-
cip som duger til bestånd och säkerhet,
är helt enfaldigt, nämligen at se til, Om
utaf densamma verkligen följer *det*, för
hvilket den gjordes til Princip: Och så-
le.

ledes är det högsta profvet på en ägta Princip för Mänsligheten, at se til, Om utaf densamma följer *det*, för hvilket den gjordes, nämligen *Mänsklig Lykjalighet*.

Låt Oss nu, för enfaldighetens skuld, föreställa Oss alla Människor på Jorden, eller alla Människor i et visst Land, stående i Guds klara dag, med ögonen mot himmelen, väntande i högtidelig glädje at höra Människans Rättigheter sig förkunnas: och en Ängel så kom från högden och utropade til dem *F ä- ren FRIE*, med en gränslös magt til at Tänka, til at Vilja, til at Göra! *F ä- ren JÄMNLIKE*, så, at ingen på Jorden har en mine framför den andre! *F ä- gen full MYNDIGHET* til Contract, i allo, i allo, til at stadga och til at uphåfva! Ja *Eder Allmänne VILLIE*, den, den är den ende Lag och är evig Lag! hvad skulle, på detta gudomliga Härolds-Rop, desse verldsmån eller desse landsmån *nu* företaga sig? kan ni säga, bara hvad det aldräförsta vore som de skulle göra? tilstå mig, at ni är frestad at fråga, hvad *Princip* de nu skulle följa? hvad *Princip*? då ni likväl nyss gifvit Fyra, så stora, så glänfande, alle gam-

gamle och nye Republikers, *ROUSSEAU*s och Frankrikes? Således: efter så många blodiga Revolutioner i alla tider, efter så många Store Måns stupade Hufvuden, efter så mycket Mord och Brand och Våld och Veklagan — står ni där änteligen, när alt är förbi, likaså rädlös, som hade ni gjort intet.

Och det är i fanning märkvärdigt, at af alla dessa högst stora Principer, icke följer den minsta hvarken fanning eller dygd, icke följer någon enda lära: om et Samhälle bör vara, eller ej? om med denna Ordning, eller en annan? om en tvist bör Dömas så, eller så? om Lag och Skick? om Värde och Världighet? om alla de många och Stora ämnen, som danas af det RÄTTA. Så at man må undra öfver Människors frugtbare Snille i at finna på det fruktlösa. Ty derutaf at ni är *Fri*, *Fämlig*, *Contractmyndig* och *Sjelfvilliande*, följer väl, at ni har högsta magt til at *Tänka*, men det Klokaste eller det Galnaste? at ni har högsta magt til at *Villja*, men det Bästa eller det Värsta? at ni har högsta magt til at *Göra*, men det som uprättar Er och Alla eller det som förstörer Er och

och Alla? Denna omäteliga OVISSHET måste vi då frias ifrån, det är, Vi måste frias ifrån Frihetens Ovisshet, genom en annan och således vida högre Princip, som kan stadga Vißhet, som kan stadga Bestånd och Säkerhet. Och denna Princip är det РАТТА: hvars eviga Lagar jag har sökt at utfinna och vill förklara i denna bok.

Det andra *Profvet* på en ägta Princip som duger til Bestånd och Säkerhet, är åfven så enfaldigt, nämligen at genom rön i Erfarenheten utfinna, OM verkligen alt det som göres *Väl* uti den krets för hvilken Principen är gifven, göres just enligt samma Princip: Och således i vårt fall, Om verkligen alt det som göres til Månsklig Lykfalighet, just enligt de upstålda stora Principer göres?

Lät Ofs derföre se til i Erfarenheten: och aldräförst, i allmänhet, om Tanke och Gerning. När bildades någonsin en klok *tanke* enligt Frihet, Jämlikhet, Contract och Allmän Vilje; och icke tvärtom enligt den NÖDVÄNDIGA och klara Tingens Verklighet, tom år Sanningen? När danades någonsin en god
ger.

gerning enligt et Behag; och icke nöd-
 vändigt enligt det RÄTTA? Men der-
 emot, hvilken galnings tanke, hvilken
 bofs gerning, är icke likaså *fri*, likaså
 sjelfvilliande, som den måst Vifes tanke
 och den måst Rättrådiges gerning? Så
 at, i sanning, det är underbara Princi-
 per, enligt hvilka ingenting kan hvarken
tänkas eller *göras*. Ty för at icke tala
 om Arbete, Syfsla, Förrättning, Konst,
 där det är allom uppenbart, at et visst
 sätt, nämligen det som är *rätt*, nödvän-
 digt måste följas; så kan man icke ens
 göra et *Steg* på jorden efter Frihet och
 Villie, utan man måste för at rätta sig
 derefter gifva akt på grunden där man
 stiger, på sin kraft, på sit ändamål, på
 skick och sed. Ja, om ni vill föreställa
 er en hel och hällen *Karl*, efter dessa
 Principer splitter ny och färdig, det är,
 lå *Fri*, *Fämnlik*, *Fullmyndig* och *Sjelfvill-
 jande* som kan tänkas, skulle jag icke
 med ren styrka kunna fråga er: hvartil
 duger denne Karl, för sig sjelf, och för
 andra? är det icke visst, at ni ännu lika
 mycket saknar *förstånd* i hans hufvud,
rättvisa i hans hjerta och sjål, något *stort*
 i hans egenskaper, något *skönt* i hans he-
 la

la väfende? Och om han har alt detta, få infer ni ju klarliegn, at ingen Magt kan någonsin *verkeligen* göra honom til en nedrig flaf eller til et fänigt barn?

Likvål är det äfvenså klart, at en Människa icke kan vara MÄNNISKA, utan såsom Fri, i all *månsklig* rätt Jämnlighet, Fullmyndig, och Sielfviliande: Ty utan detta, är hon oskicklig til all MORALITET, til Förstånd och Dygd, til Ed och Åra, och framför alt til RELIGIONEN hvilken fordrar det aldråhögsta af *Månsklig* Frihet. Det är också rätt naturligt at så stora Villfarelser måste hafva haft et ganska stort *Sken*. Men tänk om någon ville göra Luften, Vattnet, Ljuset til Månsklighetens Principer — med hvad kraft skulle han icke kunna yrka, at Människan, utan dem, vore intet? I det *physiska*, hvad kan fullkomligare svara emot Friheten, än *Rymden*: utan denna, hvad Lif kan någonsin tänkas? Och dock mättras alla dessa, samt otaliga andra, stora och högst nödvändiga ting, och användas til Vår Lycktalighet, enligt et ganska enfaldigt Sannt och Rätt som utgör allmänt Folkvett. Så at den minsta kraft af en sann Princip

re.

regerar alt det, som et Misförstånd kunde villia göra til det Högsta för Mänskligheten. — Man ser derföre, at då det *minsta* kan vara et oundgängeligt, et nödvändigt Vilkor, en *Conditio sine qua non*, så är råtta Frågan endast denna: Hvad är DET, som genom sin egen nödvändiga kraft, GÖR och stadgar all Mänskelig Lycksalighet? Jag skall visa i denna bok, at det är, och på hvad sätt det är, det RÄTTA.

Men *Hvarföre* Människor, i alla tider, hafva flydt til desä republicanska nu kallade *nya* Principer, såsom de aldråhögsta och enda gudomliga, det röjer sig snart för en tänkare. Desä principer äro alle *negative*: Frihet mot Tyranni, Jämnlighet mot Förnedring, Contract mot Nödtvång, Allas Villje mot Någras Nyck: det är, de äro alle gjorde *MOT* Ondt, men icke *FÖR* Godt. Derföre också då Nationer blifvit så illa handterade å en sida, at de icke tyckt sig hvarken nog håftigt eller nog långt kunna rusa til den andra, så hafva de i sit nya Tilstånd blifvit så villrådiga om *positiva* Principer, at de ofta snart nog icke sedt något at välja — imellan en orolig *Vildhet* och et oroligt Tyranni. Ja, man

B

har

har svårt at säga om de gamle Romarne, som nåt Schyterne voro det största Folk på Jorden; mera häftigt i början ryckte sig utur Konunga-Magten än de til slut rufade under Enväldet.

Häraf ser man då, med hvad stort Skäl jag har valt til mit *Första* Capitel:
BESTÅND och SÄKERHET.

2 Cap.

VILLIE och VÅLD.

Då så mycket är, både i Republiker och Monarchier, skrifvet emot en *Endas* villie och våld, ja äfven emot *Någras* villie och våld; så kan jag säga Mine

Mine Låfare med en stor nyhet, då jag nu tänker skriva emot *Allas Villie* och Våld.

Och likväl är den fanning, jag tänker at föreställa, så gammal som Jorden: fastän den verkligen är den aldraminst kända af alla.

Hvad Beviser Det At Ni Så *Vill*?
Likfå Mycket Bevisar Ju Det At En Annan Så *Vill*? Kan något vara klarare? Men dermed, At Man Så *Vill*, hafve vi dock altid sedt verlden störtad i Secter och Partier och Larm och Krig och Våld och Jämmer.

Om *Villie* skal sättas i stället för *Förstånd*; så bör man ock sätta blind Nyck i stället för klar Rätt. Och med en sådan Princip som *Allmän VILLIE*, ser jag icke hvad et Helt Folk har framför en enda liten tyrann, annat än det Ofanteliga.

Det är likväl tydeligt at man härmed MENAR något helt bättre. Och hvar och en skulle kunna vara nögd med at tro så; om allmän Erfarenhet icke visade at med den största *Välmening* ofta kan förenas det aldrabedröfligaste OFÖRSTÅND.

Så är det verkligen *här*.

I Vetenskaper och Konster, ja i alting annat, är intet ämne så flygtigt, så litet, at man icke med den aldräfinaste möda fökt at utfinna des evigvarande fanning och lag: ingen art af linie och figur i matematiken, ingen modulation i musiken, ingen blomma, intet kryp är, om hvars eviga lagar man icke förstådt at fråga Naturen, med det heligaste åsidosättande af all egen Villie och Nyck. Och det så aldeles at man i alting annat anser *Villie*, där frågan är Om *Riktighet*, för en verklig galenskap: til exempel, Om någon, också til det ringaste Arbetet, valde en mees i stället för en mästare, endast derföre at han *ville* så. Men då fråga är om MÄNSKLIG LYKSALIGHET; så har man aldrig kändt, eller fökt, eller antagit en högre Princip, än den *Allmänne VILLIEN*; ehuru alla Tidens Erfarenhet visat, och *Våre* Tidens Erfarenhet så uppenbart visar, at en Allmän Villie aldrig förr upstådt, än den söndrat sig i Partier och dermed gjort alla de våldsamma förryckningar af Lag och Ordning, som äro alla Partiers spel.

När

Når man derføre gifver akt, *huru* det går til i alla sanna och ådla Vetenskaper, i alla nyttiga och sköna konster, i en redlig och dygdig Mans Lif, i alt det som göres rätt och vål; och på andra sidan, *huru* det alltid har gådt til i alla de största försök, i alla de berömda och odödliga utkast, som varit gjorda til Månsklig Lycksalighet — så kan man icke annat än se, at *VILLIE* är i allmänhet så godt som motsatsen af *FÖRSTÅND*, och at åfven så litet som fanningen beror af vårt *Behag*, åfvenså litet beror det *Rätta* deraf.

VILLIENS naturliga vapen är: *Ifver* och *Våld*. *Förståndets* naturliga vapen är: *Skål* och *Bevis*.

Detta enda är nog til at rysa för et herradöme af *VILLIEN*. Ty såsom vi klarligen sedt af både *Envålden* och *Republiker*, ja, såsom jag tror at hvar dödelig tilräckeligen kändt *inom* sig sjelf; så är just *VILLIEN* den almännelige Tyran, som, först genom lockande, sedan genom et ljust nödgande, änteligen genom en grym våldsamhet, störta Måniskan

niskan i all yrfel, i alla qual och ra-
ferier.

Passion — är et naturligt rön af
Villiens herradöme. En passion gör he-
la vår själ til en republik i tummult: e-
huru jag medger, at når den stadgadt
sig til Vanart eller Ondska, den mera
liknar et Envælde.

Faction — är et politiskt rön af
Villiens herradöme: och svarar aldeles e-
mot en Passion i den stora Persona mo-
ralis, som heter Staten och som af HOB-
BES kallas Leviathan; hvilket förfärande
bibliska namn den visst icke mindre för-
tjenar når den är *factionistisk* än når den
är tyrannisk. En Faction (et Partie), li-
kasom hvar och en Passion, ser alt i sin
egen färg, den må vara hvit eller svart
eller blodröd. Ingen Uplysning, ingen
Tryckfrihet, tjénar emot en Faction: ty
en Faction, et Partie, låser det som är
emot sig — antingen aldrig, eller endast
til at fördöma. Dertöre är ock ingen
Olycka*) större för alla samhällen, än
denna Villiens våldsamhet som gör Par-
tie, än *Factionism*, hvilken störtat de stör-
sta och lycksaligaste Republiker, och
hvil-

*) Se Afh. Om et stort Tänkefätt.

hvilken, grymmare än alt Förråderi emot Fäderneslandet, ropar högt: *heldre än at Förena oss, må vi Förstöra oss!*

Revolution — är änteligen också en *VILLIE*; men så mäktig, så våldsam, at den bryter alt Motstånd, och om det ock skulle vara genom Blod, Lågor och Ruiner, rusar up til Våldet. Ehuru herrlig en *Revolution* må vara, så Bevilar den dock ingenting för Förståndet, annat än en *mäktigare Villie*. Men af Folkmången kan altid alting ÖFVERVÅLDIGAS. Så at om ni icke har en högre Princip, så ligger naturligen uti Mångdens Allvillie, likfom inunder et Aetna, en evinnerlig kraft til *Revolutioner*: hvilken *altid* kan väckas af andras Lif och eget Oförstånd, af andras ärelystnad samt egen hetta, och med et ord, af all slags *Factionism*. Också hafva så otaliga *Hvålfningar* i alla Tider icke gjort Verlden det aldraminsta hvarken visare eller lyckligare. Det ser tvertom ut, som vore det enda Verlden dermed vunnit, at Människans Dårskaper hållit hvarannan vigten. Ty *SANNINGEN* och *LYKSALIGHETEN* hafva så litet genom *Revolutioner* kunnat upstiga,

at då sjelfve *Luthers Lära*, så helig, genom en olycklig ifver öfvergick ifrån *Uplysning* til *Villie* och *Våld*, ifrån *Reformation* til *Revolution*, ifrån en fridsam *Förbättring* til en håftig *Omhuålfning*, så gaf den anledning til alla hedomens villdheter och grundade hos *Catholiska kyrkan* et *hat* som fördömer sjelfva *Sanningen*, och hvaraf *St. Barthelëmi*, denna underbara gruflighet, var endast et litet utbrott. Deremot ser man af den vigtiga *Uplysning* som *Huss*, som den sublime *Hieronimus Pragensis*, och framföralt som de *Aristoteliske Philosopherne*, redan förut hade gifvit nästan ånda til *Fritänkande*, at *Luthers böcker*, genom sin egen styrka i *Förstånd*, utan all både *Passion* och *Faction* och *Revolution*, skulle hafva gjort en mera jämn, en mera rätt, och en vida mera allmän *Verkan* på *Mänkligheten*.

Ännu har man aldrig sedt på *Jorden* en *Regering* så felaktig i *Art* och *Form*, ja så *despotisk*, at icke *Förstånd* och *Dygd* inom des krets gjort allmän *Lycksåligghet**): och ännu har man aldrig sedt på *Jorden* en *Regering* så förträffelig

*) *DANMARK* påstås vara det enda, genombokstafveliga *Lag* fastålda, *Envåldsrrike* i *Verlden*; och

lig i Art och Form, ja så fri, at icke Villie och Våld inom des krets gjort allmän Förstöring*).

Således måste det, som är fanna Principen för Mänsklig Lyckfalgighet, vara högre än alla FORMER, emot hvilka Faction och Revolution anställa en så håftig Riddarkamp. Denna fanna och högre Princip är det RÄTTA: genom et Enhålligt Förstånd, uti en Allmän Förening.

Då våldsamma Förändringar göras; så är det omöjligt at med visshet veta, Om icke det MINDRE antalet har rätt. CICERO, en så länge populär Statsman, försäkrar åtminstone, at "*ingen ting är Allmännare än at ej ha vett*" och SENECA gör til en sats, at "*det ni ser Mängden gilla, kan ni vara viss på är det sämsta*"**). Jag skulle väl änteligen ocklå, af vördnad för dessa stora myn-

B 5 dig-

likväl nu, hvilken mild, hvilken fann, hvilken gudomlig Styrfel!

*) ROM.

***) Nihil tum valde vulgare est, quam nihil sapere.
Cicer. Argumentum pessimi, turba. Senec.

digheter, tro detsamma, Om jag icke hade haft den äran at låra känna de *Lärde**) och få til vida med egna ögon kommit at se huru oändeligen *mer* deras Konstiga Vanvett hindrat Månkliga Lyksaligheten, än hela Mångdens Oförstånd. Imedlertid är det dock å alla sidor klart, at en våldsam Förändring gör sakens *rättvisa* alltid oviss, och dertöre i det kufvade mindre antalets harm lemna et litet Vesuvius af missnöje kvar, som man icke vet hvad förödelse det kan göra: då deremot en *jämn* FÖRBÄTTRING genom *fortgående* UPLYSNING gör hela vägen til Lyksalighet äfvenå klar som fridsam.

Häraf ser man då, at *Villie och Våld* är egenteliga Motsatsen af *Bestånd och Säkerhet* och det eviga Hindret för *Rätt och Lag*.

3 Cap.

*) De *Lärde*: icke de *Vise*, som ofta haft liten Lärdom til et stort Förstånd.

3 Cap.

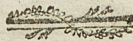
RÅTT och LAG.

De Lärde fåga: *rätt* är det som är enligt med Lagen. Men huru skall nu Lagstiftaren veta, om sjelfve hans Lag är *rätt*?

Detta är den stora Frågan.

CICERO i sin bok om LAGARNE säger gudomliga saker om "et *Ewigvarande Förnuft*, som råder i hela Naturen, och som han kallar urbilden för all Lagstiftning. Han strider med styrka emot den mening at Lag är blott Människofund: och han visar, at innan Lagar voro til, kände alla Folkslag genom et naturligt Förstånd de Dygder som Lagen sedan stadgat: äfvensom ock aldrig några Folkslagens bud och villior kunnat göra det orätta til rätt*)." Men när man nu väntar at få höra detta Rätta, detta *aeternum quiddam*, så faller han genast på at
up-

*) *Legem, neque hominum ingeniis excogitatum, nec scitum aliquod esse populorum, sed aeternum quiddam, quod universum mundum regat, imperandi prohibendique sapientia. Ita principem legem illam, et ultimam, mentem esse, omnia ratione aut cogentis aut vetantis dei. L. 2. c. 4.*

uphöja til himlen sit Lands Skräck såsom det första gudomliga uti Lagstiftningen, och man får derpå höra Roms mörka och vanskliga Stadgar i stället för Mänsklighetens klara och eviga Rätt.

MONTESQUIEU begynner ock med at tala om *eviga förhållander*: men går derpå straxt, med sit stora snilles hela magt, inuti den *Historiska Politiken*, det är, inuti det omäteliga chaos af Villior och Stadgar, af Meningar och Seder, af Nycker och Lynnen, som utgör VERLDENS hela Därskap, och söker deruti at skapa en Ordning. Denna Historiska Politiken är likväl emot det *evigt Rätta*, hvad Natten med alla sina irrblofs, spöken, qual och drömmar, är emot *Dagen*; eller hvad den lägre Atmosphären med sin ständiga omväxling af qualm, storm, töcken, ljungeld, åska, är emot *Himmelen*. Enligt denne Mans odödliga bok är ingenting som icke med liten konst, i anledning af hvar och en ORDSAK, kan göras til *rätt*. Derföre hafva ock inom denna krets i all Tid många arbetat. Man ser redan alt det Finaste af denna visdom uti CLAPMARIJ lilla måsterliga dudez *De Arcanis Rerumpublicarum*: för
at

at ej nämna de verldskände, *Aristoteles*, *Tacitus*, *Machiavell*, och *Bodinus*.

ROUSSEAUS Lära är Frankrikes: hvilken vi fedt ofvan. Hans eviga Rätt kan icke vara annat än vanskelig, då des högsta princip är Contract eller *Allmän VILLIE*, hvilken för alla meningar, likfom vore det för alla vindar, svigtar mera osäker, än Luften och Hafvet.

När man nu efterfinnar, at den bästa vishet Grekerne hade, den följde *Cicero*; at det märkvärdigaste hos alla Nationer samlade *Montesquieu*; och at den högsta fritänkande theorie vi hafve öfver Månsklig Lyckfälgighet är *Rousseaus* — så har man i fanning ordfak til at förundra sig öfver den ringa tjenst de Lärde nu snart i sextusend år gjort Verlden; och man kan icke annat än dervid märka, huru mycket mera hela deras Lärdom liknar et vördadt Handtverk än et rent och ägta Förstånd.

Men til all lycka, Mine Läsare, hafve Vi, i denna nöd, ännu en ofvikelig, högst redelig, odödelig Lärare, som är alle doctorers doctor och alle geniens genie; han heter SINNE. Lät ofs då gemensamt

mensamt fly, utur vår ovifshet, til des en-
faldiga men fanna Visdom!

Våra Sinnens erfarenhet lærer Ofs
snart, at likasom det är något som *är*;
så är det ock något som *bör vara*. Hvar-
af det synes naturligt at genast tänka:
Sannt är det som *ÄR*, och Rätt är det
som *BÖR VARA*. Men, Hvad är nu
DET, som *bör vara*? Det som är nöd-
vändigt för Sällhet. Och Hvad är då
detta nödvändiga?

Vi hafve således ännu blott et *Förel-
tal*: hvilket dock, ehuru korrt det är,
genom tilbörilig Digressjon och Oration
och Citation, skulle lätt kunna göras til
en rar Afhandling. Men årliga Frågor
gå på *Saken*. Och den som tiltror sig at
förstå en sak, bör derföre gifva likaså
årliga Svar.

Hvad är då det, som är *NÖDVÄN-
DIGT* för Vår Sålhet? ty detta är det
Rätta i alt hvad vi kunne *tänka* och *vill-
ja* och *göra*.

Då Sinne och erfarenhet lära Ofs,
at intet enda tings *kraft* och *verkan* be-
ror af *vår* nyck och villie, utan at vi
måste *tänka* enligt tingen för at icke ir-
ra,

ra, *villja* enligt tingen för at icke komma i strid både med dem och vårt förnuft, *göra* enligt tingen för at njuta alt det goda de förmå; så se Vi ock, at då den aldrastörsta nödvändighet för Oss är *Tingens klara VERKLIGHET*, så är äfven med det samma det aldrastörsta nödvändiga för vår Sällhet, det aldrastörsta som *bör vara*, som är *rätt*, at ENLIGT denna Verklighet handla. *Enlighet med det Verkeliga* är derfor det Rättas väfende. Men då Sinne och erfarenhet lika uppenbart lära Oss at denna Enlighet bör vara så stor, at den är utan alt både *Förmycket* och *Förlitet* til det ändamål för hvilket man handlar — så blifver änteligen det högsta begrepet om Rätt: PROPORZION.

Det *Proportionerade*, i alting, i tanke, i villie, i gerning, det är således det RÄTTA. Naturens *eviga Proportioner*, det är Naturens *eviga Lagar**). Och nu först

*) För at hafva en altid klar idee om PROPORZION, bör man noga skilja *Likhet* och *Öfverensstämmelse*. Likheten af ting som icke höra tillsammans, är blott *likhet*: och Likheten af ting som göra et Helt, är för Förståndet juft som för Ögat blott en *Symmetrie*. Men — tings *Öfverensstämmelse* TIL et Helt, det är PROPORZION. Deste ting i sådant fall måtte hafva en *enlighet* til hvarannan

först är det klart, emedan möjligheterna af Förmycket och Förlitet äro så många, men det Proportionerade endast *et*, hvarföre Människor i alla Tider hafva haft så lätt at Vildfara.

Men det är ock tillika här af klart, at äfvenså litet som Sakernas *natur* beror af Vår Villie, äfvenså litet bero Sakernas *proportioner* deraf; och at det RÄTTA derföre i sit väsende är likafå gudomligt och nödvändigt som det VERKELIGA.

Denna idee gör således det RÄTTA til en Mänklighetens Matematik. Och alle följande Capitel skola blifva Prof derpå at denna Lära håller stånd: ja, at den, såsom all vigtig Sanning när den är känd, innehåller kraft uti sig til *verkstälighet*. At ej nämna här förut des egen systematiska nödvändighet til at *realisera* sig Ijelf. — Men nu fordras aldrärförst et Bevis i allmänhet för denna idee af det RÄTTA.

Intet

och til et visst det Tredje: hvarföre också förste tanken af Öfverensstämmelse är *ens*. All harmonie är, icke en likhet (hvilken är steril), utan en öfverensstämmelse: all kärlek äfvenså. I Naturen öfverensstämma alla ting gudomligen til et OPTIMUM. I Mänkligheten bör all handling så med sit föremål öfverensstämma til LYKSALIGHET.

Intet uplyser en Sats starkare, än des *Motsats*.

Vi böre derföre, til vår Visshet, aldräförst se åt, Om verkeligen alt det som är altid erkändt för Ondt och Orätt har, enligt denna Lärans princip, just *motsatta* naturen af Godt*) och Rätt? Och efter jag har den äran at skriva i Christenheten; så skall jag börja, riktigt där jag bör, med det aldrähögsta — *Lucifers upror emot Gud*.

Man vet icke något Orättare. Men också hvilken grufvelig *Disproportion*, i hans tanke, i hans villie, i hans gerning? Var detta vål en proportionerad *tanke* om Gud: om sådan Magt, sådan Godhet? Var detta en proportionerad *villie* til hans Förnuft och hans Kraft? Var detta en proportionerad *gerning*, den, som är en urbild af yttersta galenskap, blindaste våld, största omöjlighet? Kan man tänka sig något mindre *ENLIGT* med *Tingens klara Verklighet*? Så at det genast är uppenbart, at Helvetet föddes af

C

DIS-

*) *Godt*, i den allmänna meningen, hvaruti det här tages, är Alt det som duger til Sälhet. Människor förvillas ofta af Sken. Men i Verkligheten är det Goda icke annat än det Rätta.

DISPROPORTION. Och deremot, när man sedan tillägger samme Lucifer något Klokt i hans nya rike, är det icke altfammans härligen proportioneradt til den högsta Ondskas ändamål, ty är det icke altfammans: *Skräck* och *Bländverk*? Til hvilket sista hörer det hans verk, som är det andra största Orätta som man vet af i Verlden — *SyndaFallet*.

Och här, Mine Låfare, imellan et *åple* och et evigt Elände, imellan en frugts rödgula strimmor och Tartarens Lågor — hvilken *Disproportion*? Ja, om också intet straff hade varit, dock imellan en Guds Ord och Alvar, och en orms smek och dikt — hvilken *Disproportion*? På lika fätt var det en altför rasande disproportion i Cains illbragd: och aldrauppenbarligast, fast ej så rysligt, i den ofanteliga högfärden med Babels Torn.

Men någon kunde tycka, at af Bibelen har jag för starkt medhåll; och jag kanske också hemligen inråttat min filosofie derefter. Väl: låtom oss komma
til

til den *Oheliga* Historien. Man skall lika säkert finna, at det Orättas natur består uti at förstöra Sälhet genom en Disproportion. Äfvensom det är sjelfklart i Principen, at man icke kan handla, det är, at man icke kan tänka, villja och göra, utan antingen ENLIGT Tingens *Verklighet* eller EMOT densamma.

SARDANAPALUS, den siste Asyriske Verldsherre, satt altjämt bland sina frillor och spann silke; då deremot Nimrod, den förste i samma välde, kring fält och skogar hade kämpadt emot Villdjuren; hvilket den tiden var det bäst proportionerade hjelteverk til Allmänt Bästa. Också störtade sig riktigt Sardanapalus genom denna *Disproportion* til all Kunglig Dygd och Manna-åra. Men at han til sidst med alla sina frillor och skatter, såsom där står til at låsa, brände sig sjelf på et ståteligt bål, det var åter en öfvermåttön skön proportion, helst som asyriska våldets stora Bländverk med densamma gick i rök.

CYRUS, då han fördömde den öfvervundne Kung Croesus til at brännas lefvande, gjorde et Öfvermod, som högst illa passade med mänskliga ödets Van-

skelighet, och han såg äfven straxt, i anledning af en Solons tanke, sin gernings barbariska *Disproportion*. Detsamma såg SESOSTRIS, när han hade spändt Fyra Konungar för sin Calesche, och en af dem, genom at som oftast se tillbaka på det snabtrullande hjulet, påminde honom Lyckans Ostadighet.

Äfven i denna äldsta Tid, hos våre egne Förfäder, hvilken skräckelig *Disproportion* at för minsta fläck eller frätning på sin Guldne Armring störta sig utför Åttstupan (*se Rolf's S.*), och at af bara vördnad låta begrafva sig lefvande med en död kung eller herre? At jag nu ej må nämna det än i dag vanliga raseri bland Indiska Quinnorna, at kasta sig i bålets lägor med sin döda man, af blott coquetterie, för at låta verlden se sin brinnande trohet.

ALEXANDER MAGNUS är visst icke et större vidunder på Jorden för sit Mods, än för sin Åregirighets ofanteliga *Disproportions* skuld. Något sådant har man hört sägas om Carl den Tolfte; ja om sjelfve Gustaf Adolph. Men den sublima Christina må man prisa, som så högt förstod det proportionerade til sälhet,

het, at hon heldre ville skratta och sjunga i Rom, ån jäs pa en Thron.

JULIUS CAESAR, som hade til sats "Alt eller Intet" var också en jätte i *Disproportion*. En så ovifs, så blodig, så grufvelig ÅRA, emot hela Fäderneslandet, emot sin och hela Verldens Lykfsalighet: o hvilken Disproportions högd och djup! Han stupade ock. Men Marcus Brutus sjelf dömes af SENECA at hafva gjort orått, ty ROM, säger han, *dugde icke mer för Friheten, och en bättre Ervöldsherre var icke at hoppas* (Ben. 2. 20): det är, enligt denna vår Princip, det var ingen PROPORTION imellan det *Bålfstora* Brutus gjorde, emot Tro, Månkslighet, Lagar, och det *lilla goda* han hade bordt se deraf kunde vinnas. Men denna kritik må stå sit kaft.

Närmare til Våra Tider vill jag icke nu gå: och Låfaren ser äfven resten lätt. CARL den Stores förfårliga Svärdsågg emot Saxarne til deras omvändelse, huru märkeligen var den icke disproportionerad til et *andans* verk? GREGORII den *Heliges* Brännande vidt och bredt af alla Böcker som kunde finnas, huru märkeligen var det icke disproportionerat

radt til Själens *uplysning*? KORSTÅGENS slagningar af Millioner människor för Christi graf, det är, för en viss tom quadrat i gråsten, hade aldeles ingen *Proportion*. Och det kunde se ut, som i Våra dagar ROUSSEAUS Jämnlighet hade blifvit för oss Christi Graf.

Gå vi nu från Historien til Seder och Gerningar i allmänhet; så står denna philosophies Princip lika klar. Och *här*, för at skrifva rätt och lärorikt, borde man orera ihop en tjock galant bok om alt det Moraliska. Men som jag finner det alltför smått och mödosamt at hålla et *kryddkråmerie* i sanning och visdom, så skall jag följa mit egna lynne och tagga mina exempel i *stort*: icke för dem som endast *läsa*, utan för dem som *tänka* och *läsa*.

Såsom ingen dödelig kan *villja* annat än något ljust för sin känsla, än nöje och lyksalighet; så visar också Erfarenheten, at Dårskap, Last och Brott äro intet annat än irring och *Disproportion*. "Jag skall bli lycklig när jag ernär den vällusten, det guldet, den äran; och jag
skall

skall ernå den vållusten, det guldet, den åran när jag gör så" — se det är förklaringen på Verldens hela omäteliga Ondska, Arghet, Våld och Styggelse! At en dödlig icke TÄNKER mera på det han vill och gör, icke föker en *tilræckelig* VISSHET om Vårdet af det Goda han åtrår, af den Sats han tror, af det Verk han företager sig — det är orätt och *Disproportion*. At han nästan seende, men af retellens liflighet, af känslans våld, föres til alt slags galen lust och förbittring, til alt slags trolöshet och grymhet, til alt slags urfinnig kärlek och urfinnig hämnd — det är orätt och *Disproportion*: disproportion inom sig, til hans förnuft och kraft: disproportion utom sig, til andras Lag och Magt: disproportion, med et ord, til en *såker Lyksalighet*. Den finaste syndare i sin finhet liknar häruti aldeles den råaste syndare i sin råhet. Och den visaste dödliga, som just lika så som desle dårarne, vill något ljuft, vill nöje och lyksalighet, har ingen annan höghet framsför dem, ån at iakttaga *Proportionerna*. — Men detta är ånnu klarare i större åmnen.

All PASSION — är en disproportion: om ock denna passion vore aldrig

få skön, aldrig få hög. Så snart en passion förtjenar at kallas en upeldad, en stor *dygd*, så är den proportionerad. (Derföre söng jag om *Passionerna* redan i min ungdom: "Kraft och HARMONI förklara hela Naturen).

All FACTION — är en disproportion: ty där är intet i verlden, för hvilket också den ädlaste kan *ifra*, som icke är vida MINDRE än det *Enhålliga Förstånd i Allmän Förening* hvilket genom all Faction störes. Alt måste derföre vinnas genom detta ENHÅLLIGA FÖRSTÅND: eller, om så icke göres, börjar man et våld: hvaremot andre ställa också et våld: Hvilket således ouphörligen gör alla Segrars lycka oviss, och ger eder en utsigt af evig Strid och Förvirring. (Se här om Ath. om et Stort Tänk.).

All REVOLUTION — är en disproportion, *så vidt*, som den är et segrande våld, hvilket är så långt ifrån at grunda en varaktig *Öfvertygelse*, at det naturligen ingifver en ständig speculation til et *likafådant våld* emot: hvaraf man ser, at revolution icke svarar til sit ändamål, nämligen, en ny bestående lycklig Ordning. Sann revolution är, et Enhålligt

hålligt Förstånds Dom genom Allas fria Ja och Nej. Men äfven när den är så rättvis, kan den, såsom *Revolution*, det är, en stor eller total Förändring på en gång, icke annat än omstörta många interessen och derföre upägga många villior emot sig: ja, det mindre Antalets harm kan retas ända til *Väld*, och göra revolutionen blodig. Man kan derjemte icke veta, huru *mågtig* denna våldsama Harm kan blifva: genom något särdeles stort och driftigt Hufvud, genom et Blandverk för Mängden, genom utländskt Bistånd, genom något helgadt Skräck, genom all slags Irring och Förtjusning. Så at derföre den *aldrabästa* Revolution icke har, hvarken i VISSHET eller LYKSALIGHET, någon *Proportion* emot en jämn Uplysnings Förbättring. Denna, denna är således det sanna Stora för dem som söka Åran.

(Och på detta sätt, ända ifrån förfigtighetens och den finare samlesnadens otaliga små proportioner, kan väsendet af all mänsklig *irring, dårskap, last, missgerning, våldsamhet*, alt up til *Krig*, vias vara, fastän med den bästa, den ifrigaste mening til lykfalighet — en DISPROPORTION).

Men då alla de Nio följande Capitlen komma at röra dessa största Ämnen; så låt Ols gå til den tredje och sista graden af detta Allmänna Beviset, nemligen, Konst och Vitterhet. Uti hvilka det, i samma stund det nämnes, är så klart at det *Orätta* ej annat är än Disproportion och tvertom, at alla Konster, ehvad deras ämne nu må vara, dock såsom *Konster*, bestå af intet annat än PROPOR-TIONER: ifrån det högaste Poem, som i alt bör *svara emot* sit Thema, förbi Målningen, Musiken och Architecturen, ända ned til Ridkonst och Brättas. Och stiger man åter derifrån up til VETENSKAPERNA; så skall man ständigt finna, at själen af all *orätt* Tanke är en disproportion til *saken*. (Hvarom mera i 5 Capitlet, och framdeles i en bok om den höga Critiken).

Detta är således det ALLMÄNNA BEVISET i sit hela, korrt och enfaldigt. Nu vidare.

LÖGN är alla Disproportioners väfende; ty Lögnen består just uti *icke-enlighet* med det VERKELIGA. Lögn är således, i den aldråhögsta mening eller tran-

transcendentalt, en Disproportion. En lögn, verkställd med *magt*, är våld *): och skulle denna magt vara med et heligt förtroende åt någon lemnad, så kallas våldet *tyranni*. Ty rätteligen är *tyranni* missbruket af en erkänd och helgad magt: annat våld är endast Missdåd. Hvar af man ser, at tyranni är upöfver alla brott: derföre det ock lå af alt i hela Verlden är det måst gråmeliga för en redelig man.

Men Tyranniet i alla sina *utbrott* kan ses af hvar och en: endast då först är det rätt farligt, när det likasom *helgus* i Lag och Lagstiftning. Et missöde, som händt lika i alla Tider och i alla Regerings-Arter.

Och detta är det högsta Skälet, hvarföre läran om Lag är så vigtig, och hvarföre det aldraftörsta för Människor är, *Om Man Kan*, at återföra Lag til en alltid och allom klar PRINCIP: Hvarigenom

*) Här bör märkas, at den sats, som skulle en uplysning eller en *Sanning* kunna verkställas med *magt*, är orätt. Det enda Magten äger at verkställa, är Lagen. Den sanning som skall verkställas med *magt*, måtte först blifva LAG. Men LAG fordrar *Samtycke* och Regerings-FORM. Deremot fordrar sanning endast et *bevis*, med alltid den högsta frihet at pröfva det samma.

nom det *evigt* RÄTTA, som icke mindre i Republiker än i Tyrannier varit förlo-
radt i et chaos af villior och tycken,
kunde blifva en VETENSKAP. Detta är
ockfå Ämnet för denna bok.

RÄTT — är det *Proportionerade*,
eller det med Tingens Verklighet högst
enliga: (*Se ofvan*). Och i följd af den-
na eviga sanning är LAG — en *be-
stämd Proportion*, i klara ord upgifven.
Nödvändigheten af des efterföljd, eller
des heliga kraft at förbinda, är således
uti des natur: Och i blotta ideen deraf
ser man nu des gudomliga *sjelfbeständ*,
des gudomliga höghet upöfver all vår
Villie. När, i almänhet, en förståndig
man upgifver i klara ord en sådan be-
stämd Proportion, så är det en *lära*: när
en mästare i sin konst gör det, så är det
en *regel*: när den som vill vårt bästa,
så är det et *råd*: när någon i kraft af
sin myndighet, så är det en *föreskrift*:
när en Regering med mer eller mindre
högtidelighet, så är det en *Lag*. Men
i alla dessa former ser man, at des kraft
är *en*, at des väfande är detsamma: näm-
ligen, den förra för Ofs lika helig, det
fed.

fenare lika gudomligt: aldeles så, som ville man i alla dessa former föreställa en sats utur Mathematiken.

Naturens Proportioner föreställas, mer eller mindre, af alla ågta Vetenskaper och Konster. Men vårt ämne är: *MÄNSKLIGHETENS Proportioner*. Dessa röra Godt och Ondt i aldra allmänaste mening, det är, Alt hvad som kan verka något *til* eller *emot* Mänsklig Lyksalighet: det må vara et Ting, eller en Person: det må vara Tanke, eller Villie, eller Gerning.

Den allmänaste Lagen för alla Mänsklighetens Proportioner är:

Det *GODA* något *GÖR*, *det* är det *VÄRD*T, och i motsatsen: *Det ONDA* något *gör* &c. då man bör minnas det ofvan sagda, at Godt i allmän mening är det som gör något *til* Sälhet, och Ondt det som gör något *mot* Sälhet.

At således å ena sidan visa Tingens godhet eller sanna *kraft* til Lyksalighet, och å den andra sidan at visa det *Värde*, med art och grad, som de för Ols evigt och nödvändigt hafva: samt tvertom: och at utläga dessa *Krafter* och *Värden* i klara ord

ord — det kallar jag at visa Tingens bestämde Proportioner eller Lagar. Hvarvid man ser, at Lagar icke göras, i en poetisk och fabricantisk mening, det är, icke diktas och danas: utan at de, sökas, lika med alt Sannt, i tingens väfande, i Naturen, i Guds egen eviga Lagstiftning. Så at de, såsom alla fanningar i Mathematiken eller Musiken, evigt äro upöfver Männskors föränderliga val och villie; ja, at de, likasom de nämde fanningar, sjelfve genom egen kraft dana sit system och alle Mästares Practik. På detta lått är Lagstiftaren et Genie, en Artist, en ORPHEUS som kallar Eurydice, rättrådigheten, up til Lifvet och aldrig förlorar den, utan när han ser sig tillbaka från denna gudomliga princip, det PROPORTIONERADE, hvilket gör Mänsklighetens dager.

Men, efter denna stora Förberedelse i Tre Capitel, komme vi nu närmare in til den moraliska Harmonican: och jag skall noga se til, at den blifver, väl så klar men icke så bräcklig, väl så ljufvig men icke så änglasvag, som den kända musicaliska af Glas.

Hvad

Hvad MÅTT hafve vi för Tingens eviga krafter til Lyksalighet för Ofs, eller, för Tingens *eviga Vården*? ty *desse* äro just mit harmoniska systems Grundtoner.

Denna Fråga kan göra sin man brydd. Eder man, Mine Läsare, har också i många år varit så. Men til all lycka är Samhället icke just något *Orgelverk*, ehuru mycket det trampas och klimpras, efter den dumaste Oton, ofta argare än i någon Bondkyrka. Til exempel, fordom under Partie-regeringen hos Ofs. — Men til faken.

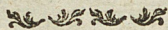
De högsta Ting af *Vårde* i Mänkligheten äro:

1. LIFVET: hvars sanna Proportion, det är, hvars Rätt och Lag, skall föreställas i Nästa Capitel.
2. FÖRSTÅNDET: som grundar sig på Sanningens och *Visshetens* klara Lagar.
3. DYGDEN: eller Förtjensten: hvartil hörer *Arbetet*.

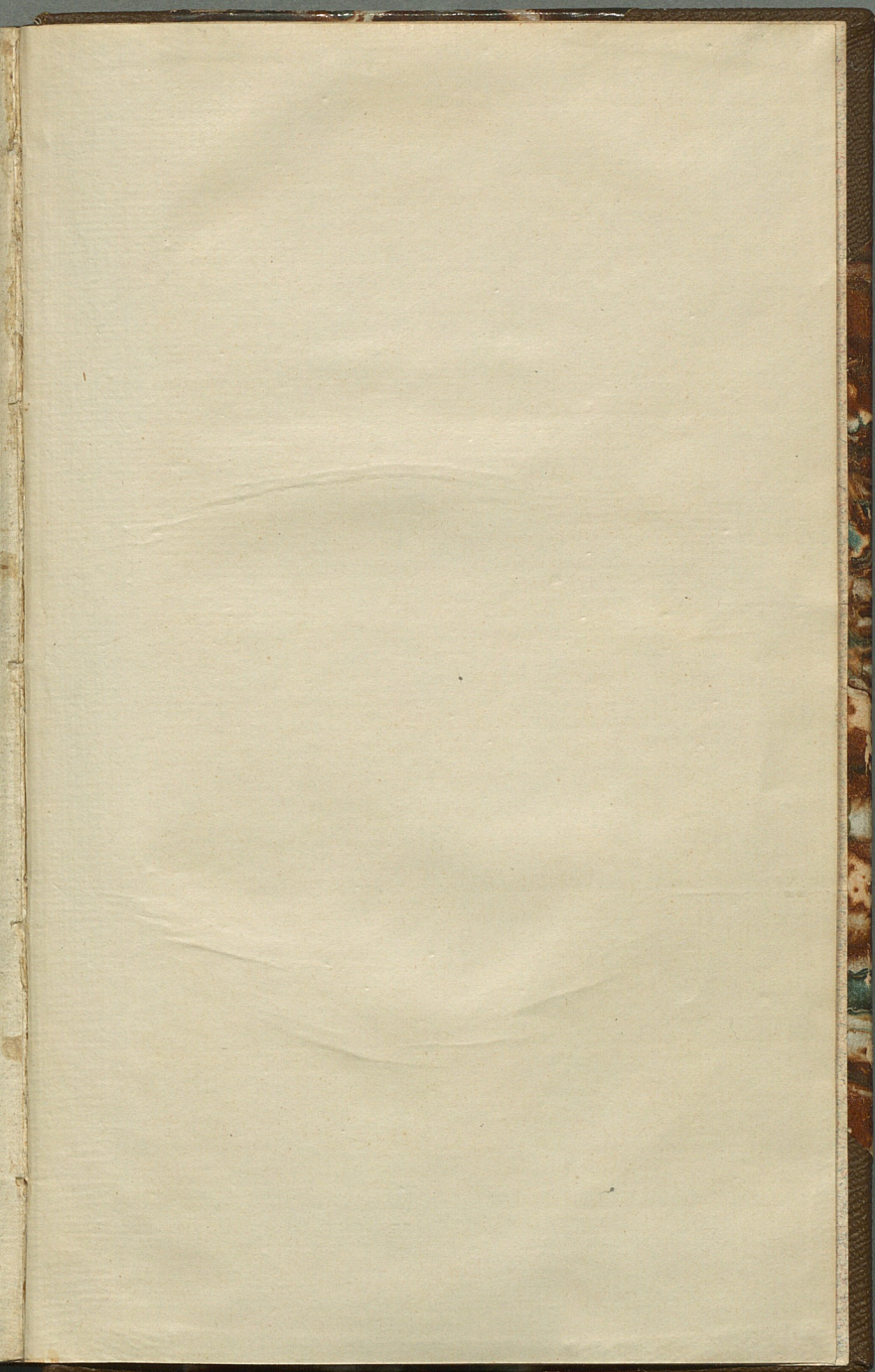
Af

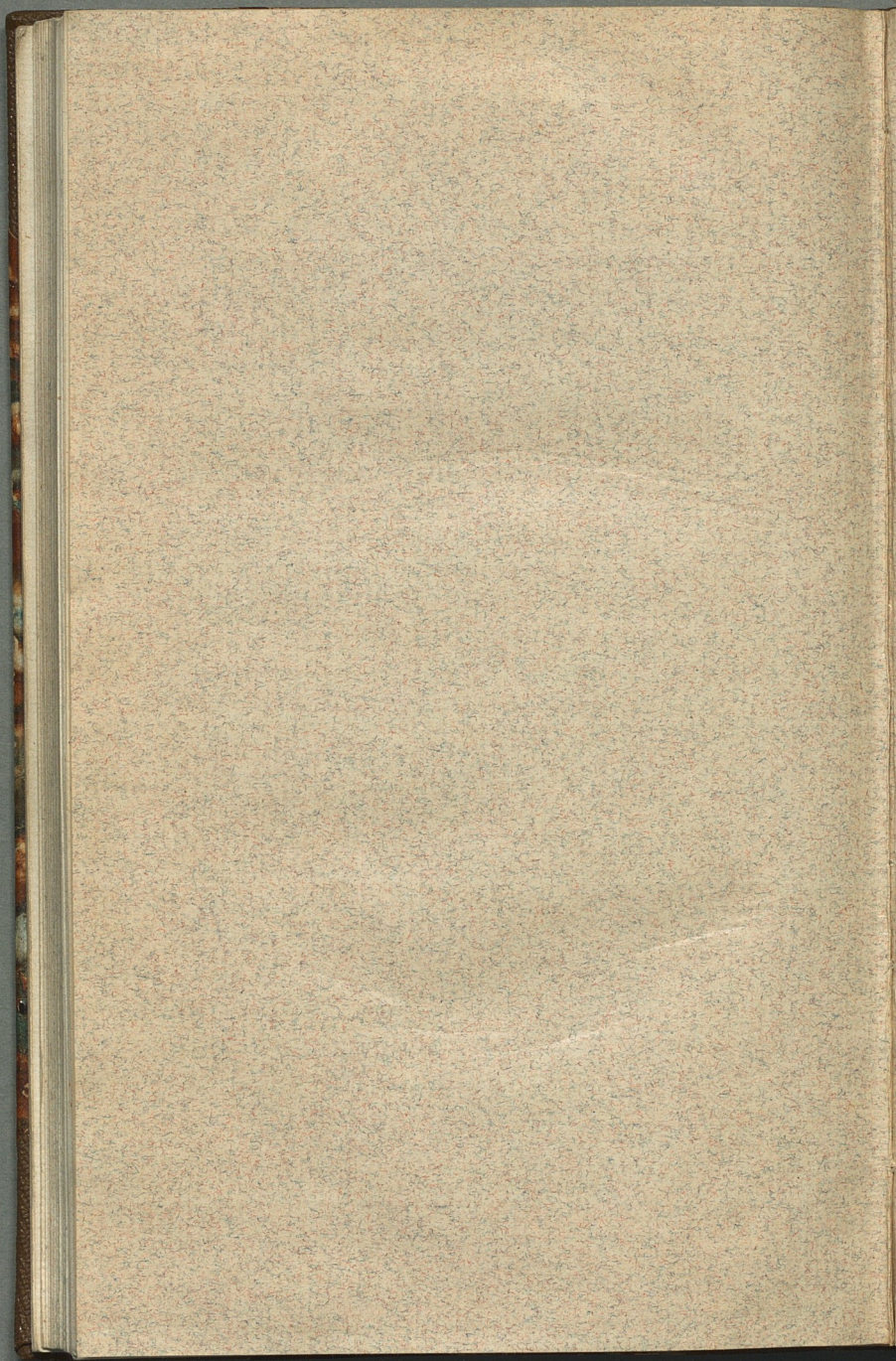
Af dessas ewiga PROPORTION
skall jag visa, såsom ofvan är nämndt
och med naturlig enfaldighet, huru Re-
gering, Lag och Dom, Seder och Reli-
gion, äro blott en lika ewig *Följd* til
Allmän Lykfalighet.

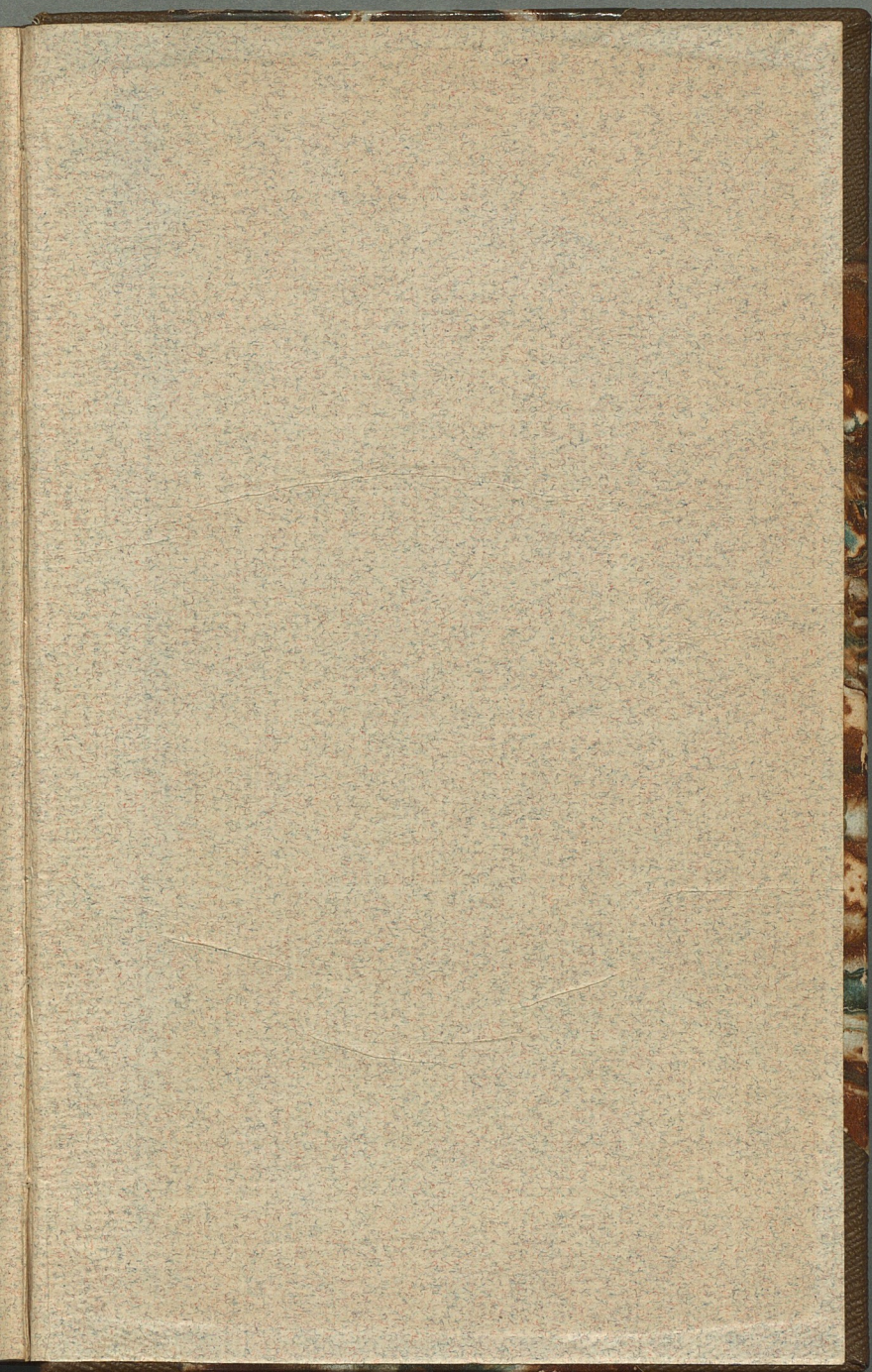
Sapere aude.

Första Delens slut.

www.books2ebooks.eu